కనక - వీణె

రెడ్డి రాణ్మహేంద్రవరము గోదావరి తల్లి - చల్లగా కమ్ముకుని, - పచ్చని చూపుచూడగా,- ఆ కేదారంలో, వేసీవేయని పదుచుదనం, పరువూ మర్యాదా ముక్కారు పైరుగా, - పండుతూన్నది: అది,- ఏనాడో పల్లె - ఎన్నడో పట్టణమైనది: మృకండు పుత్రుణ్ణి,- బుజ్జగించి తనంతవాణ్ణిగా దీవించిన అగజా మనోహరుడికి అది మారట కైలాసమైనది: నరనారాయణులవలె నన్నయ, నారాయణుడు, అక్కడ నిత్యానుష్ఠానము చేసినాడు: మార్కండేయుడు నన్నయగారు పఠించంగా - నారాయణభట్టు - ఆస్వామి కరుణను తనకు స్ఫురించిన స్వారస్యము, - అప్పటికప్పుడు తోచిన తీరున అయిదుభాషలలో వివరంగా విన్నవించగా - తా మాలించి,- తెలుగు కవితకు మేలెంచినారు: నన్నయగారి పైడిగంటము చలువ - దేవర దీవెన, - కలసి మెలసి,- ఆ పురమున కాపురమున్నవారికి, తరగని కవితసంపదగా, పరిఢవిల్లినది:

ఇది అల్లాడరెడ్డి హయాము: మరింతలుగా, వన్నెదేరి,- నగరము; సీమకు నాయకమణిగా తేజరిల్లుతూన్నది: నగరాన గల - పిన్నలు - కవులు, - పెద్దలు సరసులు, విరిబోణులు పరువిచ్చే నెరజాణలు, - వీరభద్రారెడ్డి, - పెద్దలందరికి అనుంగు మేనల్లుడు - పిన్నలకో, - నెచ్చెలి: నగరంలో వారికి భక్తి ఉడ్డోలము,- భయము శూన్యము:

ఏలినవారంటే భయమూ భక్తి లేకుండా, - తమ పిల్లవాణ్ణే చూసుకున్నట్టు వేయికన్నుల కనిపెట్టి చూసుకుంటాడు చిట్టిపంతులు:

ఆయన, పర్వతమంత మనిషి - ఉరువుకు తగినంత ఉన్నతి కలవాడు; పండిన మాటలవాడు: పరిపక్వమయిన నవ్వులవాడు. ఆయనకు అంతఃకరణే ఆస్తి, శివుని దర్శనమే ఐశ్వర్యము: ఆలయమే స్వగృహము, నగరంలో వారే బలగము; రెడ్డిగారికి ఆయన చిరునవ్వే, - ఆయన పలుకరింపే నిత్యదీవన: ఆ సామ్రాజ్యానికి ఆయనే ప్రాభవము:

కొండవీడులో అంతకాలమూ నీడపట్టున కాలక్షేపము చేసిన శ్రీనాథుడు యీ నగరానికి వెతుక్కుంటూ వచ్చాడు:

కాసు వీసము గణించేందుకా - గోదావరికి యిద్దరిని దాతలే కరవైనారా?-

మరల రాజాశ్రయమా? - కొండవీటిలో తాననుభవించిన వైభవము ఎన్ని జన్మలకు చాలదు?

యిక్కడ ఏమున్నది?"

గోదావరి:

అక్కడ కృష్ణలేదా?-

ఉన్నది - యింకా ప్రవహిస్తూనే ఉన్నది.

కొండవీటి రెడ్లు చేసిన పుణ్యమంతా;- ఒక్క విసురున తనలో కలుపుకుని, - చెక్కు చెదరకుండా, - దరు లొరసికొని, - పరవడిస్తూనే ఉన్నది: ఆ తల్లి తనకు, - తనవారికీ తల్లి గాకుండా పోయింది -

యిక్కడ గోదావరి:

రా - నాయనా, - అన్నట్లనిపించింది:

వెనుజూడక, - మరో యోచనలేక, కదలి వచ్చినాడు: తన నెరిగినవారుండవచ్చు నేమోకాని, - తా నెరిగినవారు లేరు లేరనగా ప్రత్యేకంగా పరిచయమున్నవారు లేరు: మంత్రి అన్నయ్యగారు - సాటి పాకనాటివారు; తాను, వారి కంటికి అంతగా ఆనకపోవచ్చును: ఏమంటే, - వారు పరమ మాహేశ్వరులే, - సద్ధర్ములే, - మంచికి పోయేవారే, కాని, - వస్తుతః వంటపుట్టిన లౌక్యము ఉండనే ఉంటుంది కద - కొండవీటిలో దైవం చల్లగా చూచినంత కాలం రాజ్యం చేసి, - యీనాడు రమారమి నామరూపాలు లేకుండాపోయిన వారి పప్పు తిని బ్రతికిన మనిషి, - నిలువనీడ కరవై - దేశం విడిచిన కవనాల వానిని; వారు చూసీ చూడగానే, కౌగలించుకొని, చుట్టరికం తిరుగవేసి పెద్దపీట వేస్తారా? - అందుకు తాను ఆశపడి వచ్చాడా! కాగా, పోగా - తన తాతగారు, - వీరికి అంతో ఇంతో వీరికి దీటైనవారు కనుకనూ, ఆయన తనకు ఒక వేలువిడిచిన -- కావలసినవాడై, - ఉండకపోవడమంటూ ఉండదని, వారు భావించడము చేతనూ,- అది ఒక లౌక్యమే అనుకుందాము - తనను - ఒక ఆశ్రితుణ్నిగా పరిగణించేందుకు వారు సంకోచించక పోవచ్చును: కాదంటే ఘనంగానే సంభావించనూ వచ్చును: దానికేం! తాను చెట్టుపేరు చెప్పి పండ్లమ్ముకొనేందుకు వచ్చాడా - అది కాదే అనుకుందాం! - తనకు తానుగా, - వారి ఎదుటపడి గోత్రప్రవరలు చెప్పకోవలసిన అవసరమేమున్నది:

కవితను కృష్ణానది తీరాన పదిలపరచి వచ్చినాడు:

కొండవీటి రాజులు - కనుమూసినచోట, ఆ రాజ్య రమ శాశ్వతముగ కునికినచోట - తన కవిత కాపున్నది:

తానిప్పుడు కవికాడు: సంపన్న గృహస్థుకాడు: అనుభవించిన వైభవము వెనుకటి జన్మలోది: తాను కేవలము - మారన్న కొడుకు - ఆపోలికనే దేశద్రిమ్మరి: తనకు లేమి లేదు - కావలసినది, - కావలసినంత ఉన్నది: చిత్తశుద్ధి: లేని - దేది మనశ్శాంతి: అది:- ఈగోదావరి తీరాన లభించేదని,- యింతదూరము రానైనది:

స్నానఘట్టంలో - సమర్థమెక్కువగా ఉన్నది: మనిషిని మనిషి, ఒరసికొంటూ మునుకలు వేస్తున్నాడు. అక్కడ తా దూర సందులేదు, ఒడ్డునే నడచుకుంటూ పోతున్నాడు: పదిబారల కొకడుగా గజయీతగాడుండి నేరనివారికి ఈదులాట నేర్పుతున్నాడు: ధ్వజమెత్తిన చిరునౌకలు, - నీటిమీద దూర దూరాన తేలి ఆడుతూ, - యీదులాడేవారికి, - పొరబాటున ఆదమరపు వచ్చినట్లయితే ఆదుకునేందుకు సన్నద్ధములుగా ఉన్నవి. తలచిన చోట నదిలో దుమికి, - లోతు చూసుకుంటూ యీదుకుపోయి, - అరక్రోసుదూరం పోయి - అక్కడున్న లంకను ముమ్మారు చుట్టి, - యీతలోనే గాయత్రీ ముగించుకొని మెట్టపట్టి, - సూర్యభగవానునకు

నమస్కార ప్రదక్షిణము చేసి నిలుచున్న చోటనే కనులు మూసుకుని, – ఒక్క గడియధ్యానించి అప్పటికి, – చిట్టిపంతుల్ని చూశాడు.

ఆయన జపమూ అప్పుడే ముగిసినట్లుంది. – లేచేందుకు విశ్వప్రయత్నము చేస్తున్నాడు:

శ్రీనాథుడికి చూడగా, – చూడగా – నవ్వురాబోయింది: మొకమటు తిప్పుకున్నాడు:

చిట్టిపంతులు ఉరుముల పెట్టున నవ్వుకుంటూ అడుగులు త్రొక్కుకుంటూ దగ్గిరగావచ్చి, – 'అబ్బాయ్ – నవ్వాలనిపిస్తే – వెంటనే నవ్వెయ్యాలిరా, నవ్వంటే ఏమిటనుకున్నావ్! – కైలాసనగరం – నవ్వులో శివుడున్నాడురా, – నవ్వేవారిలో వాడుంటాడురా, – అందరికీ ఆ నవ్వు రాదురా – అలాగే – అలాగే నవ్వరా!– అదే వాడికి మెప్పురా!–' ఆయన చేతులతో బాటు ఒళ్ళంతా తిప్పుకుంటూ హెచ్చరిస్తూ ఉంటే, ఆయన మహాకాయం ఆ ఆనందంలో పడే శ్రమచూసి,– యిక నవ్వు ఆపుకోలేకపోయినాడు– 'ఆc–ఆc. అలా నవ్వగలిగినవాడే నావాడు:' అంటూ అమాంతం కౌగలించుకొని,– ఉక్కిరిబిక్కిరి చేసి వదిలేశాడు: 'రాc యిక కదులుదాం!' అన్నాడు: శ్రీనాథుడనుకున్నాడు కదా,– పడవవద్దుకువచ్చి,– యీయన నెక్కించుకుంటుదేమోనని: ఉహూః – చిట్టిపంతులు ఓంకారము పట్టి,– ఏనుగంత సత్తువతో నీటిలోకి దుమికి,– నాదము శబలింపజేస్తూ,– హంసలాగా తేలుకుంటూ ముందు పోతున్నాడు. యీతడు,– అతని చాలులోనే,– యిద్దరూ నరసంచారము లేనిచోట ఒడ్డు ఎక్కారు: ఒరే నాన్నా! నడకంటే మన ఒంటికి సరిపడదేమోనని సాంబశివునికి శంక మనకు వీలుగా తనకు చేరువుగా,– చాలినంతమేర,– తనకు కాదు – మనకు జలమయం చేశారు: వారు తలచుకుంటే ఎంత – సిగలో పనాయెను, ఒక్క పుడిసెడు గంగాజలము యిలా వదిలారేమో,– అదే మనకు ఉద్ధోలం!– మనం,– వెనుకటి జన్మలో,– చెంగల్వ! – యిప్పుడు గురుతుంచుకోలేదు కాని,– ఏదో కొలనులో పుట్టాను: వికసించాను: ఎవరో భక్తుడు పుణ్యానికి పోయి, స్వామివారికి నన్నర్పించాలని,– పెనుగులాడాడు: మనది,– జ్ఞానము కాదు అజ్ఞానముకాదు: పుప్పొడి మత్తులో ఉండి,– బిర్రబిగిసాను: పెనుగులాడి మెట్టుకు సాధించాడనుకో, – పదిలంగా పట్టుకుని ఒడ్డుకు వచ్చి – అక్కడ ఒక నందివర్ధనం గుబురుమీద,– నన్నుంచి– ధోవతి పిండుకుంటున్నాడు; నా కప్పు డనిపించింది కదా, "మెట్టనపుట్టి, చెట్టున పూసిన పూవైతే,– ఎంత మేలు? –రాలినదాని నేరుకు పోయేరు కాని,– కొమ్మనుండగా త్రుంచరు కదా?– నాకు ఆజన్మ ఎందుకు రాలేదు–" యీ ఆలోచన చండమారుతమల్లే వచ్చింది– నిజానికి,– గాలికి కొమ్మ కదిలింది: నేను నేలనున్నాను: ఆ భక్తుడు ఉసూరుమని,– రాలిన పూవుల నేరుకుని,– నావంక జాడలేదు:

నేను,– నేలసోకితే పవిత్రము కానా,– నాలో,– నాల్గవ పాలు లేవే – నేనీ పూవులపాటి చేయనా,– ధిక్ అనుకున్నాను: పూజకు కొరమాలితేనేమి– నాఘనత,– నాగరిమ ఎక్కడికి పోతుంది? అనుకున్నాను: ఎక్కడికి పోతుందినాన్నా! నాతోనే ఉంది! యీపూట కెత్తింది: నరుడికి నాలుగింత లున్నాను: నేలనే అంటి పెట్టుకున్నాను: కొమ్మ కెగురలేను కాని,– నీరంటే ప్రాణం: నేనిప్పటికీ నీటిలోదిగితే

చెంగల్వనే,- ఉపమ కేమొచ్చెగాని,- చూశావు కదూ!- అయితే,- అంత్రబతుకు బ్రతికినవాడికి,- ప్రస్తుత స్థితి భారకంగా లేదా అంటావేమో!,- లేదు: నేనెక్కడికన్నా కదులుతానా పెడతానా,- అలా వాడి సన్నిధిలో పడుండటమేగా! - వాడి సిగలో ఏముంది - వెన్నెల! - అది నామీద సోకుతూందిరా! ఆ జన్మలో నోచని పూజ ఈజన్మలో చేసుకుంటున్నానురా!- పూజలెందుకనవేం?- వచ్చే జన్మకు అక్కరకు వచ్చేందుకు! యింకోజన్మ ఎత్తేందుకు ఓపిక ఉందా అంటే, చేసుకోవాలి! ఆ ఒక్క జన్మ ఎత్తకపోతే వెనుకటి జన్మల తపనంతా,- వ్యర్థం రా నాన్నా!- మరి,- యిప్పుడు చేస్తుందేమంటావా - ముందు అక్కరకు వచ్చే, సాధన!- వాడికి విసుగెత్తేంతవరకూ,- సన్నిధిలో కూలబడి ఉండి, పేరుపేరునా పిలవడం - నాకు విసుగెత్తకముందే,- వారికి వేడుకులకు వేళకావడం - ఆ వేడుకేమని అడగవేం- సంజముదిరితే వారిక్కడ ఉండరు: మరెక్కడ!- అందరికీ తెలిసిందేగా, ఆ దక్షారామంలో,- ఒక్క సానిపాపకూ,- కునుకు రానీకుండా కులికి,- మళ్ళీ తెలతెలవారేసరికి నాపాల బడతారు: నీకు యింతవరకు ఆ వైనం తెలిసినట్టులేదు! పోయి చూచిరా:- వాడు,- అల్లా ఉల్లాసంగా ఉన్న తరుణంలో మన కంట పడతాడా అంటావా? - ఎవరికోసం: చిట్టిపంతులు మనిషంటే శివుడెదురు రాడూ?- యిది మాకూ ఉన్న ఖరారులే-

అఁ- యింతకుముందు చెప్పకుపోతూంటేని చూడు!- మనకు వచ్చే జన్మ ఖాయం అని? - అదేమిటని? - మానస సరస్సులో రాజహంస!- అది రూఢి!- ఎలాగంటావా;- నాకు పదేళ్ళు వచ్చినపుడు, - పాతికేళ్ళవాణ్ణంత ఉండేవాణ్ణి, ఊళ్ళోవాళ్ళు అది, పెంపకం తీరనుకునేవారు! వెనుకటికి ఎవరో అన్నట్టు - వెన్నదిన్న గొల్లవాడు బలిశాడా,- పప్పూ అన్నం తిన్న బ్రాహ్మడు బలిశాడా! ఆ పిల్లనగ్రోవివాడు- తనకన్న ఘనుడు లేడనుకున్నాడు - ఎదగలేదు; యింకా కావాలింకా కావాలి, అన్న ఆబమీద ఉన్న బ్రాహ్మణుడు అంతకంత అవుతూనే ఉన్నాడు: మనమూ అంతే!-

అప్పుడే అంత పొంకంగా, నేవళంగా ఉన్న బాలుణ్ణి. పెళ్ళిచూపులకని,- ఓ పెద్దమనిషి వచ్చాడు - వాడి వంశము పెళ్ళీడుకొచ్చిన ఆడపిల్లలతో వర్థిల్లా - వాడిల్లు బాలపాలతో కిటకిటలాడా!- మావాళ్ళ ఆస్తిపాస్తులింతా అని,- వాకబు చేసి;- లాంఛనానికి నన్ను చూడాలంటూ వచ్చాడు; మా నాన్న నోరాచనివాడులే!- ఆ వచ్చిన గృహస్థు యింకా ఆసన శుద్ధిగా కూర్చోకముందే - ఏమండీ మీ చిరంజీవి జబ్బ పుష్టి ఉన్న మనిషేనా - యీ యింటికొచ్చే పిల్లకు అది అతి ముఖ్యం! మా చిట్టితండ్రి; కూర్చుంటే - స్వశక్తిమీద లేచే స్థితిలో యిప్పుడేలేదు! యిల్లా లొకర్తె వస్తున్న సంబరం వచ్చి మీద పడ్డాదా! యిక మనతరం కాదు: ఆ వచ్చే పిల్లే ఊతం కావాలి; మాకు కనుముక్కు తీరుతో నిమిత్తంలేదు; యిందుకు తూగితే చాలును; ముందుగా మదింపు వేసుకుంటే మంచిది... యిలా అంటుండగా, నేను మందగమనంతో అక్కడికి రావడం,- అదుగో; మా రాజహంస: అని మా నాయన అనడం; ఆ వచ్చిన పెద్దమనిషి మన ఆకార వైభవం జూసి,- గుక్కతిప్పకోలేక పోవడం: అప్పై ఒకరిని చూసి ఒకరు నవ్వుకోవడం! - మానాన్న మరీ ఒంటి రెక్క మనిషి - ఉఫ్ మంటే నూరామడ ఎగిరేట్టు ఉండేవాడు: ఆయన దగ్గరకొస్తే -

ఏం మునుగుతుందో అని, సత్తువకొద్దీ గాలిపీల్చే వాడిని కాను;

నాకు ఆవాళ ఎందుకో – అలవాటు లేనిది – కోపం వచ్చింది: ఆ పదార్థం అంటూ ఒకటి ఉన్నదని అసలు మనం అప్పటికి ఎరుగం: పైగా, రాజహంసంటే, ఎలా ఉంటుందో తెలియదు; "ఏం నాన్నా! ఎక్కడుంటాయి" అన్నాం! అవి ఎక్కడుంటే నీకేంగాని నీయరా నాన్నా! – మనగాలి సోకి పుంజుకుంటే – వాటికి ఆ మడుగు చాలదు: అన్నారు వారు: నేనంటే ఆయనకు నవ్వులాట కాదు! మాటకుముందు నవ్వడం ఆయన నైజం! మనలోనూ ఆ పాలు ఓపిసరు ఉందనుకో! – సరే చూడాలనుకున్నాం, – వెళ్ళాం, చూశాం! – ఎల్లా వెళ్ళగలిగావని అడుగకు, – ఆ రభస తలుచుకునెందుకు ఓపిక లేదు; అరే అబ్బాయ్ బ్రతుకంటే అదిరా! – మన వచ్చే జన్మ అదిరా!–

అక్కడ మనకు ఓ తలకుమాసిన వానితో తగులాటమైంది: వాడు మావాడే, – మన తెలుగువాడే? – మారన్ననీ! నాకు తగినవాడొక్కడే! అది కృష్ణ – యిది గోదావరి దారిలో తగిలినాడు: ఎక్కడి కంటే ఎక్కడి కనుకున్నాం!– అక్కడ జేరుకున్నాం: ముప్పొద్దులున్నాం! నామాటకు వాడు తథాస్తని నాడురా! అదీ వాడనినట్లు లేదురా – హిమవన్నగమే నినదించినదిరా!– ఆ స్వామే పలికినట్లుందిరా! – "ఒరే అన్నా నీకోరిక ఏమిరా?" అన్నాను. కోరికలన్నీ కొడుక్కప్పగించి వచ్చానురా!" – అన్నాడు: వాడి పేరేమిటన్నాను – అది మన సీమలోనే ఉంటుందిలే యీ యెగువకు ప్రాకదన్నాడు: మనిషంటే – వాడే మనిషి!– తిరిగి తిరిగి కాశీ జేరుకున్నాం – అంతే, మళ్ళీ కనబడలేదు – కాని, వాడీ జన్మంతా కళ్ళలో మెదులుతూనే ఉంటాడు – ఈనాడెందుకో, – మరీ కళ్ళముందు మసలుతూన్నాడు: అదేమిటో – నిన్ను జూస్తే వాడిని జూసినట్టుంది – ఏమిటిది?

అదే! – నేను మారన్న కొడుకునే!–

"ఏ మారన్న!"

"కోరికలన్నీ కొడుక్కి విడిచిపెట్టి – కృష్ణాతీరానికి, – దూరమైన మారన్న –"

శ్రీనాధుడు చిట్టిపంతులుకు తనకథ, తండ్రివృత్తాంతము కథలాగా చెప్పినాడు: పంతులు ఊకొట్టినాడు: అంతా విని, – ఊహూ అని, –

అయితే నీ విక్కడికి ఎందుకు వచ్చినట్టు, –

మరెక్కడికీ పోలేక!–

రాజదర్శనం కావాలా

అక్కరలేదనను కాని, – ప్రస్తుతం అవసరం లేదు:

"వీరభద్రయ్య కవిత్వమంటే చెవిగోసుకుంటాడు రా!– అందులో కొండవీటినుంచి వచ్చావంటే ఏను గెక్కించదూ – నీవు పోనక్కర లేదు: వర్తమానం పంపితే వచ్చి సందిట వేసుకుని పోతాడు–"

వద్దంటేనిగా–

"పోనీలేగాని. రాజులంటే మొగమెత్తిందేమో పాపం – మనవాడే – అంటే మనమతంవాడే, అన్నయ్య మంత్రి – బెండకాయవంటి బ్రాహ్మడు: ముదురెక్కినకొద్దీ నునుపు తేలుతున్నాడు: బోసినోటితో తాంబూల చర్వణం చేస్తాడు: మసక చూపుతో, అలా చేయి అడ్డం పెట్టుకుని, సభలో చామరం పట్టే పిల్లదాన్ని ఒక్క పర్యాయం

పరకాయిస్తాడు; మనసులో భోగి, వర్తనలో విరాగి, – దర్పమంత దయాదాక్షిణ్యము లున్నవాడు: మంచి మాటకారి – ఆయనతో మాట కలిపావో మరి వదలవు! నగరంలో ఉంటే – మనకెదురయేవాడే; ఆ భీమన్నను సేవించుకోబోయినాడు, పోతే ఒకరినొకరు వదలరు: మనలో మాట, – నీవూ పోయిరారాదూ!–"

అదే అనుకుంటున్నాను:

తీరాపోయి, – యకాయకిని ఆ అన్నయ్య కంటపడ్డావో, సంజపడ్డదో నిన్ను గడప కదలనియ్యడు: ఏదో అదనీ యిదనీ కథా కమామీషూ చెపుతూ కట్టిపడేస్తాడు: సంజెపడిన తరువాతనే అక్కడ సంబరం అంతా! లోకానుభవం విషయంలో నేను నీకు చెప్పేదేమిటిగాని, – సుఖంగా వెళ్ళు, పాలకి తెప్పించనా? –

అక్కరలేదు!–

అక్కరలేదంటావనే అంత ఆప్యాయంగా అడిగినాను: చిట్టి పంతులకు పాలక్కీ కావాలంటే విన్న బోయీలూ ప్రాణభీతితో, – మహారాజు సన్నిధిలో వ్రాలి మనవి చేసుకోవడం,–

వారు, వాళ్ళకు అభయమిచ్చి మన వినియోగానికి రథగజాదులను పంపించడమూ జరుగుతుంది: అవి మనకెందుకులే – నీ ఓపికనే పోయిరా! – తిరిగి వచ్చినాక నాకోసం ఎక్కడా వెదక నక్కరలేదు: ఉంటే గోదావరిలో లేదా, – ఈ గుడిలో, – సెలవిచ్చి పంపినాడు చిట్టిపంతులు –

–సంజె పడకముందే గ్రామ పరిసరాలను జేరుకున్నాడు శ్రీనాథుడు: అక్కడ కొలను: కొలను ప్రక్కన వకుళ వృక్షములు, ఆ నీడలో విశ్రమించాడు: దారినపొయ్యేవారు పలుకరించారు. ఊరువారు ఆరగింపుకు పిలిచారు. అన్నయ్య గారి సన్నిధానవర్తి ఒక శ్రోత్రియుడు, – ఎవరో పరదేశి బ్రాహ్మణుడు వచ్చినాడని విని – వచ్చి – గోష్ఠికి రమ్మని ఆహ్వానించాడు: అప్పటికి తప్పించుకున్నాడు:

ఊరికి కొండగుర్తులు రెండే:

భీమనాథుని ఆలయగోపుర మొకటి

స్వామివారి క్రీడావన మొకటి–

ఆ వనానికి సరసను భీమేశ్వరుని

సానివాడ:

అటు, దారి ఎటో – ఎవరినీ అడుగనక్కరలేదు.

మనసుకు సూటిగా పోయి,– మమతతో మలుపులు తిరిగితే,– తలవాకిట కాపున్న తరుణి కంటికి తగిలితే,– అది,– అదేకదా,–

అక్కడ నర సంచారములేదు:

గ్రామంలో వారు ఆ చాయలకు పోవరా,–

వారు వీరిని ఆదరించరా?–

తెలుసుకోవలె–

ఊరు మాటుమణిగే ప్రొద్దు కాదది–

ఏ యింటి కాయిల్లు కళకళలాడుతూనే ఉన్నది;

ఏ యింటి కాయిల్లు గానమాడుతూనే ఉన్నది;

ఎదుట కొచ్చినవారు – లేనేలేరు, లేక – పరువమున ఉన్న బాలలే లేరా? – వున్నవారు: పలుకరించేస్థితిలో లేరా?–

రాజభవనమేమో అన్నంత ముచ్చటవేసే భవనం కనిపించింది; అక్కడ పవళించ మనసైంది – నిదుర తనకు తెలియకుండా వచ్చింది –

వచ్చినంతలో తనంత తానే మెలకు వచ్చింది; బడలిక తీరింది – వున్నట్టుండి – తాంబూలము మనసైంది–

అలవాటు మేరకు కలయ జూసినాడు.

ఎవరో ఒక ప్రౌఢ ఎదుటికి వచ్చినది...

ఎవరు వారన్నాడు;

ఎవరు – వీరు....

'నడచి నడచి వచ్చి, – బడలి పరుండి

పిలవలేక పోయినారా?'

'పిలిచే తీరు తెలియక...'

ఏ వరసనైనా పలికేముగా – తాము మాంచి నిదురలో ఉండగా, మేము ఆలయమునుంచి తిరిగి వస్తూ కనులు పావనము చేసికొన్నాము; బడలిక గురుతించినాము; పలుకరించలేదు: జామాయె పన్నీరు చిలుకరించినాము; ...యిప్పటికి సేద దీరినారు; అనుమతించిన దేవర నిక సేవించుకునేము.

అన్నంతలో, యిరువురు బాలలు మెరపులవలె వచ్చి – కై దండ లిచ్చి, లోనికిపోయి – పరిమళోదక స్నానాన తనివి దీర్చి, కట్ట వస్త్రములిచ్చి కలపమలంది – పొగడ దండలువేసి, పుప్పొడి జల్లి, తీయతేనియ, కదళీ ఖర్జూరములు ఆరగింపజేసి, కప్పురవిడెమిచ్చి, కైమోడ్పులిచ్చి, మరునికి పరువమ్మొసగిన వాడా, మా కుల మేలేస్వామీ! యీ రూపానవచ్చి మా కన్నెను మెచ్చేవా? – అని పలికి – అయ్యా మా మంజరి మక్కువనీకే దక్కినదయ్యా! అంటూ, ఒక సింగారి చెయ్యందుకొని సరసను నిలిపింది:

'అయ్యా! కుల మడుగము; గుణ మడుగము: అల్లనాడు ఆలయంలో అయ్యవారు – నడిరేయికి నడిరేయి – మా కన్నెల చెకొందునని వరమిచ్చినారు; స్వామివారు విహరించే సీమ కదా అని, సంజె పడంగనే గ్రామంలో వారు యీ చాయలకు రారు:

వారు దయచేసేరనే అనుదినమూ నిరీక్షించేము: వారూ, ఏదో రూపాన మమ్ముల్ని యింతవరకూ కటాక్షించుతూనే వున్నారు;

అంటే – యిలాగే అనుకోండి!....

నడిరేయి మించకుండా – యీనాడు వారు మీరై దర్శనమిచ్చినారు; మేము ధన్యులమైనాము; యిక తాము సెలవీయండి' అన్నదామెను!

అప్పుడు – అతడనినాడు కదా.....

'మీరు చేసిన సపర్య స్వామి కర్పితము:

నేను కృష్ణా తీరమువాడను: మీ గానాభినయ తతురి, మీ తత్పరతి మీ సీమలో, పరమ నైష్ఠికులే ప్రవేశించేరు:

పరమ శివుడు – గిరి కన్యను చేబట్టిన కళ్యాణగాథ – మీ రభినయించగా, సందర్శించవలె ననేది – యింతవరకు తీరని కోరికగానే నిలిచిపోయినది.

'అదొక్కటే తమకు తీరని కోరికా?'

'మరొక్కటి ఉన్నది: అది వారు తీర్చవలసినదే.'

'మా స్వామివారు భక్త సులుభులు కదయ్యా! – మనసెరిగి వర్తించేరు: మనసుల వర్తించేరు: మీకు మేలౌనులే: గిరిజా కళ్యాణము తిలకించేరా?'

'యీ జామునా?'

'ఆ వైభవము నిత్య కళ్యాణము కదయ్యా!'

స్వామివారి కేళీవనంలో – కనక వేదిక మీద, భీమ నాథుడూ మాణిక్యాంబా – పూవులల్లిన రూపముల కొలువు దీరంగా, వీణెలు మీటే చేడియ లారుగురు – వేణువు నూదేవారు ముగ్గురు – కనక తప్పెటలవారు నలుగురు, తాళ మందుకున్నవారిద్దరు – శంఖము పూరించే దొక్కతె – పాటల బాలలు పదుగురు, నాట్యసానులు పది జతలు – సాయముగా గుములు గుములు...

వీణల కీరించి శంఖము మ్రోగినది...

వేణువులు క్రీంకరించి, లయమాన మందీయగా, తానము తమకించగా, మర్దళములు గంగార్ఝుర నిస్స్వాణముగా గజ్జెల కలవరము క్రమ్ముకొనంగా, కనక వేదికమీద మల్లెలు విరజాజులు రాసులై, అది కైలాస మైనది!

దేవిని దేవరను – ప్రసన్నుల జేసికొని ప్రస్తుతించి, 'మీ పరిణయ గాథను మే మభినయించే మిది – మాకు నిత్య దీవెన' మేల్బళా! అని పలికి, కోలాహలము సేయంగా....

ఆ రవళిలో, చెలిమి కత్తెలచేత ఔననిపించుకుని, కదలిపోయే నగరాజకుమారిని మదను డడ్డగించి, హిమవంతుని కూతురివే – నీవై నరుని వేడ పోవలెనా, ముగుదల అయ్యోనో వానిని నీ చరణ దాసునిగా సేయనా అని బింకాలు పలుకంగా, ఆ తల్లి హితబోధ సేయంగా, వాడు లెక్క సేయక సదాశివుణ్ణి చెనకి, రూపు మాసిపోవడం:

విరులన్ నిను పూజ సేయగా
విధిగా నిన్నొక గేస్తు సేయగా,
దొరకొన్న రసాధి నాథు, చి
చ్చుర కంటన్ పరిమార్తువా ప్రభూ!

అని రతీదేవి వాపోయి, మీ కళ్యాణము లోక కళ్యాణమున కౌను; 'మరుడేపున రూపున వర్తిలగా, రతి సౌభాగ్యము రక్ష సేయవా!' అని వేడుకొనంగా, నగరాజా తనయ తనదో మనవిగా, మదనుడు భంగపడి అంబా అని ఆక్రోశించినాడు: నా మేనల్లునికి మరల రూపీయమని, యిది నాకు వరమౌనని పలుకంగా, స్వామి కనుల ఎదుట నిలచిన కన్నెమాట కాదనక మదనుణ్ణి బ్రతికించడం, వాడే అనాటినుండే స్వామివారి ఆజ్ఞ మేరకు దక్షపురి సాని కూతుళ్ళకు చేదోడై మెలగుతూండడం, వా రాడగా పాడగా తిలకించిన వాడై, 'అహో నీదయ్యా వైభవము! నిన్ను నేనూ నాకు చేతనైన తీరున కొనియాడే ననుమతించవయ్యా! అని, దీక్షగా ఆ వనములోనే నిలిచి, కావ్యము నిర్మించినాడు:

కావ్యము రచన సేయడమైనదో లేదో అన్నయ్య మంత్రి వెదికికొనుచూ వచ్చినాడు: బంధుత్వము వరుస ద్రిప్పినాడు: యీ సుకృతములో లవలేశము నాకు దయసేయవా!' అనినాడు; "సాటి బ్రాహ్మణుడు చేజాపినప్పుడు కాదనను; మా

తాత నన్ను అడుగలేదు. ఆ ఋణ మిలా తీర్చుకుంటాను!" అని మనవి చేసినాడు శ్రీనాథుడు:

నగరం జేరుకున్నాడు: చిట్టి పంతులకు మునుముందు వినిపించి - సన్నిధిలో ఉంచాడు! చిట్టిపంతులు,- అన్నయకొక తులసిదళ మిచ్చి,- గ్రంథమిచ్చి, "అన్నయ మంత్రులవారు,- యింతకాలమూ పరువుగా కాలక్షేపము చేసి, యీనాటికి మీరూ,- మీదైవమూ వీని పాల బడినారు: అంతవానినే అర్ధరాత్రివేళ దొంగత్రోవలు త్రొక్కించినాడు. " మిమ్మల్ని వదిలేనా, - నవమన్మథుణ్ణి జేసేనేమో అని నామురుంపు!- కానీయరా, నాన్నా యీ ముసలి రసికునిమీద సరిగా నీ కసి దీర్చుకో,- నే నలా యీదులాడ బోయేను! తిరిగి రాగానే - అవతారిక - వినిపించేవుగాని-" అంటూ చిట్టిపంతులు రెక్కలు కట్టుకున్నట్టు కదిలిపోయినాడు: చూడగా చూడగా,- మనిషి కదలినట్లు లేదు - మబ్బు కదలినట్లున్నది గాని అడుగుతీసి అడుగు వేసినట్లు లేదు. మెరుపు దూసుకున్న వైఖరికాని, కనుల ముందున్నవాడు, మాటలోనే మాయమైన ట్లనిపించింది--

అదేమో,- అప్పుడు తెలియలేదు-

అసుర సంజెవేళకు తెలియవచ్చినది-

పవలెల్ల,- నదిలో యీదులాడి,- సంజవాలే తరుణాన చిట్టిపంతులు,- రాజహంస అయినాడట! అహో!-

- ఆలయములో,- అర్చనవేళ, ఆరతి వెలుగులో,- ఆ ధూమములో- కప్పురమువంటి హంస- శ్రీనాథుని కనులలో కలయదిరిగినది - తానప్పు డనుకొనినాడు; "చిట్టిపంతులూ, నీ దారి నీవు చూసుకున్నావు! నన్నురికట్టినావు! నీవు తిరిగి రానిదే నేను కదలరాదని కట్టడి - నీవు రావు!- నేను కదలను - యీ జన్మకింతే,- నీవున్న చోట నిలిచి,- నీ సేవలు,? నే నందించేనులే--

స్వామి వారాలకించంగా,- అవతారిక - భాగము అన్నయ మంత్రి దానొక్కడే విన్నాడు! విని యిలా అన్నాడు.

"చిట్టిపంతులు దీవించినట్టే జరిగినది. యీ ముదుసలికి వాక్చందనచర్చ జేసి, - రసికుని జేసినావు; దానికేమిగాని- 'పంచారామములందు పల్వెల పురిన్ ప్రౌఢేందు బింబానల్,-' అని ఉగ్గడించడం, అంతలోపంకాదుకాని,-'

--యిందులో కాని పనేమీ మీరు చేయలేదు. మీ ప్రౌఢాంగనలూ చేయలేరు. అన్నయ్యగారూ మీరు పరమ రసికులని,- నేను కైవారము చేయలేదు - చేసినా చెల్లదు - చెల్లించుకునే వయసుకాదు! పద్యములు విన్న ఏ మగవాడూ తన యిల్లాలిమీద కస్సు మనడు! తాతగారు యీ వయసున కుప్పిగంతులు వేయ నారంభించారని రగడసేయరు-

దక్షారామము చేరుకున్నాను - ఆ వైభవములో,- మరల నాకవితకు, చైతన్యము వచ్చినది, నా పలుకులు మీకు గిలిగింతలు కావు - సదాశివుని దీవెనలయ్యేను!

చనువు చేసినాను! మీమనసుకు ముదిమి తప్పించినాను - యిది చిట్టిపంతులు చలువ! కేవలమిది నా కవితకాదు, ఆ రాజహంస మీటిన కనక వీణె.

★ ★ ★